

1 Tomka, Béla. *Austerities and Aspirations: A Comparative History of Growth, Consumption, and Quality of Life in East Central Europe since 1945*. Budapest, Hungary: Central European University Press, 2020. <https://doi-org.ezphost.dur.ac.uk/10.1515/9789633863527>

2 Jordan, Thomas Edward. *Ireland's children: quality of life, stress, and child development in the famine era*. Westport, Conn: Greenwood Press, 1998.

ВІД РЕДАКЦІЇ

Цей тематичний номер журналу МІКС є одним зі складників проекту Національного фонду досліджень України № 2020.20/0237 «Якість життя та демографічні характеристики населення Наддніпрянської України другої половини XVIII — початку XX ст.».

«Якість життя» — міждисциплінарна категорія, яку сьогодні продуктивно застосовують у демографії, соціології, психології, економіці, медицині. Всесвітня організація охорони здоров'я визначає цей термін як сприйняття людиною свого життєвого становища в контексті культури та систем цінностей, у яких вона живе, і щодо своїх цілей, очікувань, стандартів і проблем. Нині розроблено спеціальні індекси, що за низкою параметрів дають змогу досліджувати і порівнювати якість життя у різних країнах. Утім, для історичної ретроспективи робити такі дослідження (а тим більше порівняння) дуже складно, адже змінюється не тільки «життєсвіт» людини, а й системи цінностей, соціальні стандарти, які кожне суспільство конструює для себе. Зрештою і такі зміни відбуваються нелінійно та рідко відображають «еволюцію» або баналізовані гуманітарними науками категорії «розвитку» та «модернізації».

Однак досліджувати якість життя людей у минулому можна і потрібно. Це доводить досвід нещодавніх публікацій. Для Бели Томки якість життя є одним із трьох ключових параметрів аналізу досвідів життя в Центрально-Східній Європі, разом із економічним зростанням і рівнем споживання. Попри очевидні методологічні виклики, автору вдається взаємно посилити результати дослідження одного поля результатами вивчення іншого і в такий спосіб вибудувати наратив ¹. Для Томаса Джордана якість життя є самостійною дослідницькою категорією, щоправда, його дослідження є історико-психологічним. Голод 1841–1861 років в Ірландії виступає тлом, антропометричні дані, зафіксовані у переписах 1841, 1851 і 1861 років, — основним джерелом (що логічно, за браком інших) ².

В обох згаданих дослідницьких кейсах ми бачимо не лише їхній виразний міждисциплінарний характер, а й опертя на кількісні методи та відповідні джерела — дані економічної статистики, переписи населення тощо. Водночас, якість життя є категорією також суб'єктивною та історично обумовленою. Втім, історики лише починають братися до роботи із цією дослідницькою категорією.

Для цього історикам доведеться не тільки запозичити у психологів, соціологів і економістів відповідний понятійний апарат, а й відшукати власні специфічні маркери та

особливі підходи, що будуть релевантними до особливостей джерел або контексту досліджуваної епохи. При цьому виявиться, що можна приходити з новими запитаннями у, здавалося б, традиційні напрями і ставити ці запитання вже добре відомим джерелам.

Проект «Якість життя та демографічні характеристики населення Наддніпрянської України другої половини XVIII — початку XX ст.» саме й покликаний посприяти активізації дискусій довкола вивчення історії України XVIII–XIX століть крізь призму проблем якості життя. Його структура (форум і тематичні статті), з одного боку, відображає прагнення редакторів залучити ширше коло колег, а з іншого — підтверджує, що наразі проблему насамперед розроблено в контексті вивчення медикалізації, смертності, демографії, рівня споживання та економічного розвитку. Українських науковців чекають величезні дослідницькі лакуни, блискучі методологічні приклади для застосування апробованих зарубіжними колегами методів на власному документальному матеріалі, а також захопливі подорожі міждисциплінарними шляхами у пошуках нових методологічних маршрутів.

Ігор Сердюк, Тетяна Водотика, Володимир Маслійчук